

ÁZSIA FÜGGETLEN ÁLLAMAI,

MELYEKBEN AZ EURÓPAI POLITIKAI ÉS KERESKEDELMI BEFOLYÁS
SZEMBETÜNŐ HALADÁST TESZ.

I. Japán.

1542-ben egy tengeri vihar portugál hajósokat Japán partjaira vetett, hol őket a lakosok barátságosan fogadták. 1551-ben állapított az első keresztény egyház. A kereszténység terjedése oly gyors vala, hogy a hollandusok által is felbujtatott japánbeliek — ősi intézményeiket a kereszténység rohamos terjedésétől féltve — 1587-ben a keresztények üldözését kezdték, a mi azután 1596-ig azoknak teljes kiirtásával végződött. A kereszténységgel együtt megszűnt Portugalia befolyása is Japánra s a hollandusok kereskedelmi joga is minimumra szorítottatott, még pedig oly terhes és lealázó feltételek alatt, mely ez állam méltóságával sehogy sem egyezett meg.

A teljes elzárkozás rendszere azután a 19-ik század közepéig tartott. 1854-ben az éjszak-amerikai Egyesült-Államok erőszakolták ki egy néhány kikötő használhatási jogát; 1855-ben Oroszország és Hollandia, majd Anglia és Franciaország is nyertek jogot e kikötők használatára.

Az európaiakkal való érintkezés úgy a nagy fogékonysággal s tanulékonyossággal bíró japán lakosság társadalmi viszonyaira, mint a japán államélet átalakítására is döntő befolyást kezdett gyakorolni. Igaz, hogy a rohamos átalakulás itt is állami megrázkódtatást szült, de a megváltozott viszonyokkal megbarátkozott s a régi tradíciókhoz ragaszkodó elemek közt kifejlődött harcban az előbbieké lett a győzelem — s ez idő óta Japán egy az európai monarchiák mintájára berendezett állam, mely — az újkori találmányok feltétlen alkalmazása (gőzhajó, vasútak, táviró stb.), s kivált a közoktatás fejlesztése által — az ázsiai összes független államok között az első helyet foglalja el. Szellemi és anyagi fejlődése szembetűnő haladást tesz.

Nagysága : 379,711 □ $\frac{7}{m}$. Lakosok : 34 mill. Főváros : To-kai (Yeddo 780,000 lak.).

Az állam élén áll a mikádó (császár). A kormányzást a Doi-djoonak viszi, mely az államtanács, a miniszterium és a senatusból áll. Közigazgatásilag a birodalom 72 vidéki és 3 városi kerületre van felosztva.

2. Khina.

Khinában az európai befolyás 1553-ban veszi kezdetét. Akkor kezdi ugyanis Xaver Ferencz a khinai jezsuita missiót szervezni, mely azután 1583-ban Ricci vezetése alatt Pekingben a kormánynál magát bemutatja. A jezsuiták térítő buzgalma kezdetben szép sikerre vezet, de midőn azok a térítés terét elhagyva politikával is kezdenek foglalkozni, tekintélyök nagyban csökken s később a dominikánusokkal keletkezett viszály folytán teljesen elenyésznek. 1722-ben már a keresztények üldözése veszi kezdetét, mely azután 1815-ig hol nagyobb, hol kisebb elkeseredettséggel folytatva — a kereszténység teljes megsemmisítésével végződik s egyuttal az európai tengeri hatalmakkal szemközt az eddig is dívott zárendszer még szigorúbban foganatosítottatik. E miatt 1842-ben Anglia és Khina között háború keletkezik, melyben Angliának egynehány kikötő megnyitását a magaszámára kierőszakolni sikerül. Anglia példáját nem sokára az Egyesült-Államok és Franciaország is követik. — 1858-ban az egyesült angolok és francziák a khinai kormány összes erejét igénybe vevő Taiping lázadást ismét a maguk hasznára fordítják s nem csak új 18 tengerparti kikötő használhatóságát, de a Yangtszekiang folyón való közlekedhetést s partjainál néhány állomási hely birtoklását is kierőszakolják. Az ugyanakkor a keresztények részére biztosított jogok megsértése 1860-ban a háború megújítását eredményezi, melyben a szövetségesek a birodalom fővárosát — Pekinget — is elfoglalják s Khinát oly szerződés elfogadására kényszerítik, mely az európai hatalmak kereskedését nemcsak a tengerpartokon, de a birodalom belsejében is biztosítja. Az államhatalom azután a megváltozott viszonyokkal kibékült, sőt a Taiping lázadás elnyomására is az idegeneket kérte fel. De ha e lázadás azután vérbe is fojtatott, a birodalom belbékéje azért még nem állt helyre. Újabb lázadások, titkos társulatok működése s rablóbandák garázdálkodása nehezítik az államhatalom megerősítését, mely ily módon éjszakon Oroszországtól, keleten a tengeri hatalmaktól mind nagyobb függésbe jut s e hatalmakkal való közlekedésében mindinkább kénytelen európai szokásokhoz alkalmazkodni, az idegenek intézményeit elfogadni, melyek egyedül képesítendik az idegenek elleni sikeresebb fellépésre.

Nagysága mellék- és hűbértartományokkal együtt: 12 $\frac{1}{2}$ mill. $\square\frac{1}{m}$. Lakosainak száma 431 $\frac{1}{2}$ mill. Főváros: Peking (2 mill. lakossal.)

A khinai birodalom élén áll az ég fia, az istenített császár. Az államhatalom két legfelsőbb közege: az állami titkári hivatal és a birodalmi tanács. Az előbbi hat tagból áll s a császár tanácsadó testületét képezi. A birodalmi tanács tagjai: a császári ház nagykoru férfi tagjai s a legfelsőbb tisztviselők. Feladatuk a császári rendeletek ellenőrzése és becikkelyezése s a közigazgatási rendszabályok életbe léptetése iránti határozathozatal. — E két közegnek 6 miniszterium van alárendelve.

A birodalom áll a tulajdonképeni Khinából, a Mandzsuságból, gyarmati birtokok- és védállamokból.

3. India független államai.

India sorsa már el van döntve. Anglia, Hollandia, Franciaország, Spanyolország és Portugalia osztozkodtak uralma felett. Az angol uralom kivált Elő-Indiában, Franciaországé Hátsó-Indiában, a hollandusoké a szigeteken vert erős gyökeret; Spanyolország és Portugalia birtokai kevésbé jelentékenyek.

Az európaiaknak már eddig is tényleges birtokába átment területek mellett vannak még mindazonáltal olyanok is, melyekben a lakosság — belföldi fejedelmek alatt — tényleges vagy névleges függetlenségét megtartotta. Persze hogy az európai befolyás itt is növekvőben van s bár mily nagy is legyen az ellenszenv, melylyel e független államok az európaiak terjeszkedő hatalma ellen viseltetnek, sorsukat nem kerülhetik ki. Minnél erősebb az ellentállás az európai iramlat ellen, annál nehezebb lesz rájuk nézve az európaiak uralma, mely alól — mint a dolgok eddig állanak — többé nem menekülhetnek.

Elő-Indiában az önállóság némi árnyékát élvezik még a Himalaya hegyágai közt levő államok, kivált *Nepal* és *Bután*.

Hátsó-Indiában függetlenek még:

a) *Ava* (Birma). Az államszervezet despotikus. Az angolok befolyása növekvő.

b) *Siam*. Itt a király — a legelőkelőbb családok fejeinek hozzájárulásával — gyakorolja a törvényhozó s végrehajtó hatalmat. Az európai tengeri hatalmak consulai Bangkok városban laknak.

c) *Anam* (némi hűbérviszonyban Khinától). Államszervezete despotikus. A császár törvényhozó és végrehajtó egy személyben. — A francziák befolyása növekvő. Ők szervezték a szárazföldi álló hadsereget s ők szerelték fel a megerősített helyeket és kikötőket.

Az indiai szigeteken egyike a legnagyobb független államoknak *Atsin*; növekvő hollandiai befolyás alatt.

4. Az Iráni fensík államai.

Az Iráni fensík államainak politikai függetlensége délkeleten Anglia-, éjszaknyugaton Oroszországtól van fenyegetve. Mindkét hatalmasság azon van, hogy befolyását e területen megerősítse s a kettő féltékenységének köszönhető, hogy a meggyökerező befolyás még nem vált végleges elfoglalássá.

Az Iráni fensík keleti, inkább angol befolyás alatt álló részét *Afganisztan* és *Beludsisztanra* szokás felosztani. E beosztásnak azonban politikai jelentősége nincs, mivel az egyes törzsek hatalma szerint, úgy a határok, mint a khánságok száma változó. A Beludsisztannak nevezett területen a *kelati khánság*, Afganisztanban pedig a *herati*, *kandahari* és *kabuli khánságok* a leghatalmasabbak. Az

utóbbi kettőnek függetlensége azonban már csak névleges. Anglia még nem látta idején, hogy azokat végleg indiai birtokaihoz csatolja.

A fensík nyugati részét *Perzsia* foglalja el. Ez a fensík aránylag legrendezettebb állama, meggyökerezett államformákkal s az európai államok mintájára rendezett államintézményekkel. Az uralkodó, — ki sah nevet visel — európai intézmények meggyökeresítése, a nép anyagi és szellemi jólétének fejlesztése s hadseregének az európai hadseregek mintája szerinti berendezése által kívánja elejét venni az orosz dél felé való terjeszkedésnek s az angol délről jövő befolyásnak.

5. Arábia.

Arábia a török uralom alatt álló s az angolok birtokát képező területek kivételével, független területekből áll. Ezek között legtekintélyesebb az Arabia keleti részein kiterjedő *Maszkati szultánság*, szemlátomást növekvő angol befolyás alatt.